

Aldona Molesztak

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego

*Każdy znajduje w swoim życiu jakiś porządek praw
i wartości, które trzeba utrzymać i obronić. Obronić
dla siebie i innych*

Jan Paweł II

Wartości preferowane przez studentów pedagogiki

Wprowadzenie

Człowiek funkcjonuje w środowisku naturalnym i społecznym, w którym wchodzi w relacje z ludźmi oraz różnymi tworam i wytworami otoczenia. Każdą rzecz, przedmiot, osobę ocenia w inny sposób poprzez nadanie jej znaczenia. Tylko niektóre istota ludzka uznaje za wyjątkowo cenne ze względu na ich swoiste właściwości. Każdy człowiek pragnie scalać swoje życie, by w ten sposób uwolnić się od grożącej mu alienacji. Zastanawia się nad własnym życiem i postępowaniem w otaczającym go świecie. Wyznacza sobie cel, do którego osiągnięcia zmierza. Temu co nadaje się znaczenie, wagę składa się na otaczający człowieka świat wartości. Człowiek dokonuje wyborów moralnych i podejmuje odpowiadające im akty. To egzystencjalne podejście określają dwa pytania: *Czym jest świat i życie ludzkie?*; *Jak żyć w tym świecie, aby żyć zgodnie z powołaniem człowieka?* Odpowiedź na tak postawione pytania jest trudna ale konieczna. Może dlatego pytanie o to, co dobre a co złe, narzuca się nieustannie ludziom, draży ich psychikę niezależnie od epoki, stopnia kultury osobistej, czy przynależności do określonej grupy społecznej. Zatem, czy istnieje świat rzeczywistych wartości potrzebnych dla właściwego kształtowania ludzkiego życia? Czy wartości nam są potrzebne? A jeżeli tak, to jakie? Jak współczesny człowiek traktuje wartości?

Problem istnienia wartości rysuje się w naszej świadomości, jako przeżycie o charakterze pozapodmiotowym i transsubiektywnym. Mimo że przeżycie to ma miejsce w świadomości określonego podmiotu, to wartość przedstawia się jako rzeczywistość bytująca poza i ponad podmiotem. Wynika z tego, że przeżycia wartości, ideały postępowania są w stosunku do poszczególnych konkretnych aktów, są czymś uprzednim i wcześniejszym, a równocześnie czymś ku tym aktom zwróconym. *Tkwi w nich bowiem swoiste prawo duchowego ciężenia ku człowiekowi, mocą którego te ciężenia chcą być urzeczywistniane w rozumnych aktach ludzkich, aby przez to tego człowieka udoskonalić, uczynić go dobrym człowiekiem* (T. Ślipko, 1984). Jednak to co zostało urzeczywistnione, nigdy nie dorównuje idealnemu wzorowi. Wartości przedstawiają się w życiu, jako wspólne wzory postępowania, cieszące się uznaniem w społeczeństwie. Charakteryzuje je powszechność i stałość. Krótko mówiąc *doświadczenie moralne ukazuje nam wartości jako transsubiektywne, a zarazem niedościgłe ideały moralnego postępowania, powszechne i społecznie utrwalone, tkwiące w świadomości moralnej każdego człowieka* (tamże).

Józef Tischner zwrócił uwagę, że w podejmowanej przez filozofów problematyce wartości można wyróżnić dwa podejścia. Zagadnienie wartości bowiem rozpatrywane jest najczęściej od dwóch stron: *od strony rzeczy, której „przysługują” jakiejs wartości, i od strony człowieka, który przeżywa jakiejs wartości, doświadcza wartości, myśli według wartości* (J. Tischner, 1993). Rozumienie wartości od strony rzeczy prowadzi do określania umiejętności „czytania wartości” przez człowieka. Dzięki takiej sprawności człowiek potrafi się zachowywać w każdej sytuacji, dzięki stosownemu rozróżnianiu ludzi i przedmiotów. Drugie podejście rozpatruje wartości od strony człowieka. Świat wartości nie narzuca się człowiekowi przemocą, lecz jeśli tego świata nie uznajemy, możemy ulec jakiejs przemocy. Z tego względu wartości są wiecznym źródłem fascynacji dla ludzkiego życia i myślenia (tamże). Podstawowym źródłem przeżyć aksjologicznych jest spotkanie z drugim człowiekiem. Uwidacznia się tu podobieństwo do ujęcia D. Hildebranda, który wskazuje na człowieka, którego zadaniem jest odpowiadanie na wezwanie płynące od świata wartości. Dzięki niemu osoba przekształca świat i jednocześnie buduje siebie jako wartość w tym świecie (J. Tischner, 1984). J. Tischner twierdzi, że *„przeżywając spotkanie, wiemy w sposób pewny: drugi jest, jest inny, jest transcendentny. [...] znajdujemy się w przestrzeni dobra i zła, wartości i antywartości. Mogę dotknąć drugiego, skrzywdzić go, mogę mu przynieść radość [...] spotkanie skłania [...] nie tylko do preferencyjnego czucia, lecz również do preferencyjnego myślenia”*. Zatem aksjologia wyrasta z samego rdzenia tego, kim jestem (Hildebrand D., 1993). Tylko człowiek, który doświadczył spotkania, *może mówić, że doświadczył źródłowo jakiegoś konkretnego dobra i zła, jakiejs tragiczności,*

jakiejś wolności oraz głosu imperatywu kategorycznego, który od drugiego doszedł ku niemu. [...] Kluczem do aksjologii jest spotkanie z drugim. Dopiero dzięki spotkaniu widzimy ludzi na scenie życia zorganizowanej w hierarchię, preferujemy i rozumiemy preferencje innych (J. Tischner, 1984). Możemy wyróżnić dwa rodzaje doświadczeń: doświadczenie agatologiczne¹ i aksjologiczne. Doświadczenie agatologiczne odsłania „negatywną” stronę wszystkiego, co nas otacza. Ukazuje nam coś, czego być nie powinno. Nie ma w nim przeżycia zobowiązania. Człowiek przeżywa bunt, w którym zawarta jest preferencja, czyli pewna hierarchia. Po doświadczeniu agatologicznym, według J. Tischnera, następuje doświadczenie aksjologiczne, którego rdzeniem są słowa: „jeśli chcesz, możesz...” Zatem doświadczenie agatologiczne jest doświadczeniem odsłaniającym, natomiast aksjologiczne jest doświadczeniem projektującym. Doświadczenie aksjologiczne i płynące z niego myślenie aksjologiczne dotyczy projektowania wydarzenia, które może uchronić od tragedii, zakładając jednocześnie nadzieję poczucie siły i istnienie „zmysłu rzeczywistości” odsłaniającego, jakie wartości są *hic et nunc* możliwe do zrealizowania (J. Tischner, 1993). W tym nurcie rozważań warto się zastanowić nad podejściem do hierarchii i jej istoty.

Zagadnienie hierarchii wartości stanowi swoisty przypadek bardziej ogólnego zagadnienia, którym jest struktura przestrzeni wartości (aksjosfery) i porządkujących ją zasad. J. Lipiec uznaje, że hierarchia wartości jest możliwa, wówczas gdy: wartości jest wiele, są różnorodnościowe, pozostają względem siebie w pewnych stosunkach, istnieje reguła obejmująca cały zbiór wartości, pozwalająca ustalić położenie każdej wartości względem pozostałych stosownie do kryterium „wyższości-niższości” oraz „wyższość” i „niższość” są pochodne od treści samych wartości, a nie od jakiegokolwiek, nakazowego nadania im pozycji w strukturze (J. Lipiec, 2001). Termin hierarchia wprowadza zagadnienie preferencji, wyboru i uporządkowania wartości zgodnie z tym, co lepsze, co bardziej cenne, upragnione. Hierarchia wartości może być zinterioryzowana, uwewnętrzniona ale również może być tylko uznawana, bądź deklarowana (J. Puzynina, 1992). Podobnie to tego zagadnienia podchodzi K. Wojtyła bowiem stwierdza, że wartości mogą być wyższego i niższego rzędu a więc jedne będzie cenił bardziej niż pozostałe (K. Wojtyła, 1983). Kazimierz Dąbrowski podkreśla, że wyraźna hierarchia wartości powinna być podstawą wychowania. Brak takich hierarchii prowadzi do zachwiania oddziaływań wychowawczych (K. Dąbrowski, 1984).

¹ Kwestię cierpienia podjął Mieczysław Gogacz w artykule *Niepełnosprawność lekcja miłości* (*Niepełnosprawność*, 1991, współ. A. Andrzejuk). M. Gogacz ujawnia, że ludzie zastępują Chrystusa nie tylko w nauczaniu, w pomaganiu człowiekowi, w leczeniu, ale również w cierpieniu. Jednak właśnie w cierpieniu „*najtrudniej zastąpić Chrystusa*” (1991, s. 16).

Wynika z tak ujętego zagadnienia, że bardzo istotne jest badanie wartości, które deklarują studenci pedagogiki i to nie tylko ze względu na przygotowanie do wykonywania przez nich zawodu nauczyciela ale również dlatego, że będą (niektórzy już są) rodzicami. W tym aspekcie niezbędne staje się odwołanie do kultury jaką prezentują rodzice w zachodzących relacjach ze światem osób i rzeczy... młodzież poddawana oddziaływaniom kultury masowej charakteryzuje się „zanikiem zapotrzebowania na znaczenia”, że kultura masowa uwodzi i redukuje oczekiwania, narzuca gusty, a także zmniejsza krytycyzm i skłonność do podejmowania wysiłku w docieraniu do wartości wyższych” (L. Witkowski, 2007). Dla człowieka wartością aktualną w danej chwili staje się, to co jest dla niego cenne, zyskuje uznanie ze względu na jego potrzeby egzystencjalne, poznawcze, moralne, itp. które będą zaspokojone, kiedy osiągnie on pożądaną wartość (B. Sztumska, J. Sztumski, 2002).

Cel i metoda badań

Celem przeprowadzonych badań było określenie preferowanych wartości przez studentów. Jednocześnie podjęto próbę określenia miejsca poszczególnych wartości a więc ich hierarchii. Z uwagi na rozmiary artykułu skoncentruję się na jednym wybranym problemie badawczym, wynikającym z tak postawionego celu: Czy istnieje różnica pomiędzy studentami stacjonarnymi Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego i niestacjonarnymi Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi w zakresie preferowanych wartości?

Badanie przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego, techniką ankiety z wykorzystaniem kwestionariusza. Wymienione zostały w nim m.in. wartości, cele życiowe, stosunek do wartości transcendentálnych i do Ojczyzny. Każdy respondent wyrażał opinię dotyczącą preferowanych wartości i do nich swój stosunek.

Badania obejmujące preferowanie wartości zostały przeprowadzone w Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy i Wyższej Szkole Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi. Zbadano 70 kobiet, studentów studiów stacjonarnych w wieku 23–24 lat, studiujących pedagogikę, specjalność kształcenie zintegrowane (z językiem angielskim, niemieckim, historią, terapią dziecka). W WSHE badaniami objęto 70 studentów studiów niestacjonarnych w wieku od 22 do 46 lat, 35 kobiet i 35 mężczyzn, studiujących pedagogikę, specjalność resocjalizacja, pedagogika opiekuńczo-wychowawcza, doradztwo zawodowe.

Wyniki badań

Hierarchia wartości jest niezastąpionym efektem procesu rozpoznawania świata wartości i jednocześnie celem finalnym, do którego zmierza człowiek. Różnorodność wartości klasyfikuje się według określonych kryteriów. Natomiast ich porządkowanie dokonuje się w oparciu o zasadę przyjętą przez podmiot. Człowiek koreluje poszczególne, jednostkowe składowe systemu od najważniejszych do najmniej ważnych ze względu na ich stopień ważności. Hierarchizacja wartości wynika z doświadczeń podmiotu, które nabywa dzięki nawiązywanym relacjom. W celu zbadania jakie miejsce nadają poszczególnym wartościom respondentowi, zapytano o znaczenie terminu wartość i hierarchia.

Studenci WSHE określali wartość jako coś cennego, ważnego, godnego pożądania, niezwykle istotnego, najważniejszego, do czego dążymy, kierujemy się w życiu. Odpowiedzi udzieliło 46 studentów. Można stwierdzić, że 65,71% badanych zna podstawowe znaczenie terminu wartość, chociaż sformułowała pojęcie wartości przy użyciu wyrazów bliskoznacznych. Wszyscy studenci UKW określili wartość jako coś cennego, ważnego, godnego pożądania. Hierarchia jest rozumiana przez respondentów WSHE jako nadanie określonego porządku (12,87%). Do pojęcia klasyfikacji sprowadziło hierarchię 4,29% badanych, a jako stopniowanie określiło 11,43%. Najwłaściwszą definicję ujęli studenci (35,71%) określający hierarchię jako uporządkowanie wartości zgodnie od najważniejszych do najmniej ważnych. Taki sam procent studentów (35,71) nie odpowiedział na to pytanie. Warto się zastanowić dlaczego studenci studiów niestacjonarnych nie udzielili odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety. Pierwsza odpowiedź dlaczego taka sytuacja ma miejsce sugeruje niewiedzę studenta obejmującą pojęcie wartości i hierarchii. Natomiast z drugiej strony może być to brak chęci udzielenia odpowiedzi spowodowany lenistwem, brakiem chęci podjęcia wysiłku napisania definicji. Jedna trzecia badanych studentów niestacjonarnych wyraża tym samym obojętność wobec ważnych kwestii humanistycznych. W porównaniu ze studentami UKW odpowiedzi na pytanie o hierarchię nie udzieliło pięcioro studentów (7,14%). Określenie hierarchii jako klasyfikacji uznało 7 studentów (10%). Właściwą definicję hierarchii podało 82,86% (58 osób) studentów UKW. Istnieje różnica pomiędzy studentami UKW i WSHE w określaniu terminu hierarchia. Większość studentów UKW zna znaczenie pojęcia hierarchia.

Próbie zdefiniowania pojęcia „wartość” na podstawie wypowiedzi młodzieży podjęła także A. Błasiak (A. Błasiak, 2002). Badana przez tą Autorkę młodzież wskazywała, podobnie jak badana grupa studentów, że wartość jest czymś istotnym cennym i ważnym w życiu (ponad 33,73%). Znaczna liczba badanej grupy

odpowiedziała, że jest to czynnik, według którego człowiek postępuje (24,10%), a 15,66% uznała wartość za cel, do którego należy dążyć².

Kolejnym etapem badań było dokonanie wyboru wartości i nadanie im określonego miejsca od najważniejszego do najmniej ważnego. Spośród 24 wartości respondenci mieli wybrać dziesięć najważniejszych i nadać im rangę. Następnie ustalono ogólną sumę wyborów dla każdej wartości. Na tej podstawie obliczono jakie generalnie wartości były wybierane przez studentów najczęściej. Dane zebrane w trakcie badań prezentują tabele 1, 2, 3.

Uzyskany materiał badawczy ukazuje, że 28,57% studentów UKW na pierwszym miejscu stawia Boga, następnie rodzinę (24,28%) i zdrowie (12,86). Na drugim miejscu wymienia miłość (31,42). Natomiast respondenci z WSHE po Bogu (37,14) stawiają rodzinę (24,28%) i miłość (24,28%). Zdrowie jest na drugiej pozycji (21,42). Ale te szczegółowe analizy dokładnie ukazują położenie względem siebie wartości. Które i w jakiej zależności występują względem siebie. Biorąc pod uwagę wszystkie dokonane wybory wartości od pierwszego do dziesiątego miejsca otrzymujemy, wykaz najczęściej preferowanych wartości bez względu na nadane im miejsce. Uzyskane dane przedstawione zostały w tabeli 3 i graficznie na wykresie 1.

Tabela 1. Wartości najważniejsze w życiu w opinii studentów UKW

Wartości	Ranga wartości										Brak wyboru
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1. Bóg	28,57	10,00	8,57	10,00	11,43	5,71	2,86	1,49	1,49	5,71	14,29
2. ojczyzna	–	2,86	1,42	2,86	–	2,86	1,42	2,86	2,86	1,42	81,42
3. miłość	–	31,34	17,14	11,43	–	–	2,86	–	1,42	–	5,71
4. akceptacja ze strony innych	–	–	1,42	5,71	4,28	2,86	2,86	1,42	7,14	7,14	67,14
5. spokój i bezpieczne życie	1,42	8,57	8,57	8,57	8,57	8,57	2,86	4,28	8,57	7,14	32,86
6. sukces	–	–	1,42	–	–	1,42	2,86	1,42	5,71	7,14	80,00
7. praca	0,00	0,00	4,28	7,14	8,57	11,42	14,28	7,14	8,57	8,57	30,00
8. przyjaźń	1,42	2,86	10,00	12,86	14,28	12,86	8,57	12,86	1,42	2,86	20,00
9. wykształcenie	0,00	2,86	10,00	4,28	7,14	7,14	8,57	10,00	4,28	8,57	37,14
10. zdrowie	12,86	11,42	14,28	15,71	8,57	7,14	8,57	–	7,14	1,42	12,86
11. tolerancja	–	–	–	–	1,42	1,42	2,86	10,00	7,14	5,71	71,42
12. pieniądze	–	–	1,42	4,28	1,42	5,71	5,71	10,00	5,71	7,14	58,57
13. prawda	–	2,86	2,86	4,28	12,86	7,14	8,57	7,14	7,14	2,86	44,28
14. nadzieja	–	–	–	–	2,86	10,00	4,28	2,86	8,57	2,86	68,57
15. szacunek	1,42	1,42	–	1,42	1,42	5,71	10,00	11,42	5,71	7,14	54,28
16. rodzina	24,28	25,71	17,14	5,71	5,71	4,28	1,42	4,28	2,86	2,86	5,71
17. uczciwość	–	–	1,42	2,86	10,00	2,86	10,00	7,14	8,57	7,14	50,00

Źródło: badania własne.

² Prezentowane w pracy wyniki będą porównywane do badań przeprowadzonych przez Autorów na różnych grupach respondentów (młodzieży i studentów).

Tabela 2. Wartości najważniejsze w życiu w opinii studentów WSHE

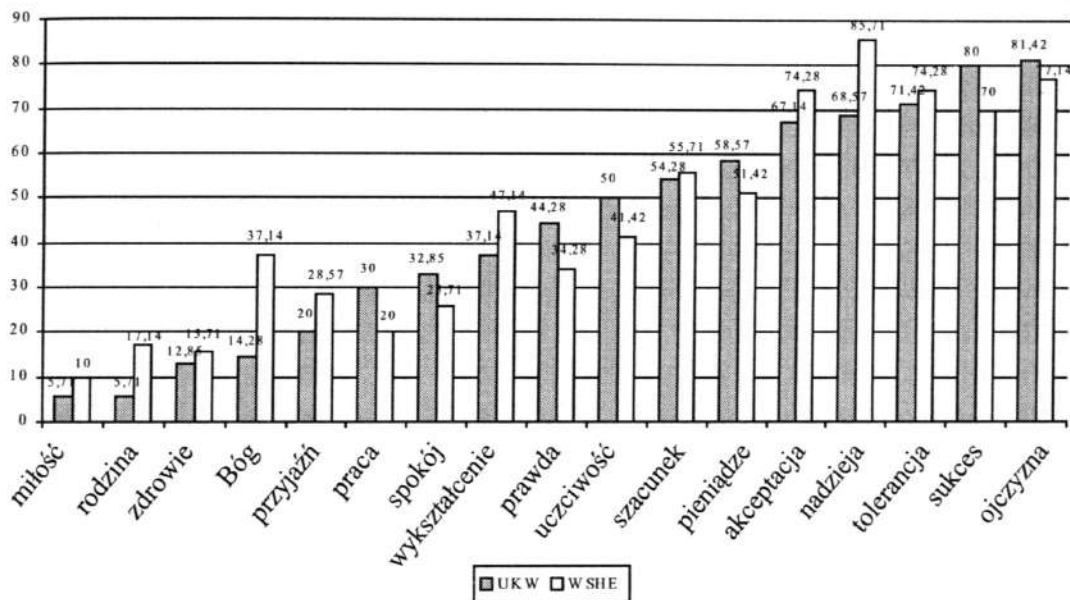
Wartości	Ranga wartości										Brak wyboru
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1. Bóg	37,14	7,14	4,28	5,71	1,42	1,42	–	2,86	–	2,86	37,14
2. ojczyzna	–	5,71	–	–	2,86	4,28	–	2,86	5,71	1,42	77,14
3. miłość	24,28	21,42	15,71	14,28	2,86	1,42	–	2,86	4,28	2,86	10,00
4. akceptacja ze strony innych	1,42	2,86	2,86	1,42	7,14	2,86	–	–	2,86	4,28	74,28
5. spokój i bezpieczne życie	–	5,71	8,57	11,42	14,28	4,28	10,00	8,57	7,14	2,86	25,71
6. sukces	–	–	2,86	1,42	4,28	5,71	4,28	5,71	1,42	4,28	70,00
7. praca	–	–	5,71	10,00	12,86	12,86	11,42	11,42	5,71	10,00	20,00
8. przyjaźń	–	2,86	2,86	5,71	12,86	12,86	11,42	10,00	8,57	2,86	28,57
9. wykształcenie	–	–	10,00	7,14	4,28	12,86	5,71	2,86	4,28	5,71	47,14
10. zdrowie	7,14	21,42	12,86	10,00	8,57	7,14	8,57	2,86	4,28	1,42	15,71
11. tolerancja	–	–	–	–	2,86	–	5,71	8,57	5,71	2,86	74,28
12. pieniądze	–	5,71	2,86	4,28	5,71	4,28	1,42	2,86	1,42	20,00	51,42
13. prawda	1,42	5,71	4,28	7,14	5,71	11,42	4,28	7,14	14,28	4,28	34,28
14. nadzieja	1,42	–	1,42	1,42	1,42	2,86	2,86	–	1,42	1,42	85,71
15. szacunek	–	–	4,28	4,28	4,28	4,28	8,57	4,28	8,57	5,71	55,71
16. rodzina	24,28	20,00	20,00	–	1,42	2,86	4,28	2,86	4,28	2,86	17,14
17. uczciwość	1,42	–	–	7,14	7,14	7,14	12,86	11,42	5,71	5,71	41,42

Źródło: badania własne.

Tabela 3. Rangi nadane wartościom przez badanych

Wartość	Ranga wartości	
	UKW	WSHE
miłość	1	1
rodzina	2	3
zdrowie	3	2
Bóg	4	8
przyjaźń	5	6
praca	6	4
spokój i bezpieczne życie	7	5
wykształcenie	8	10
prawda	9	7
uczciwość	10	9
szacunek	11	12
pieniądze	12	11
akceptacja ze strony innych	13	14
nadzieja	14	17
tolerancja	15	15
sukces	16	13
ojczyzna	17	16

Wykres 1. Brak wyboru poszczególnych wartości przez badanych studentów

Za najważniejszą wartość wszyscy badani uznali miłość, a następnie rodzinę i zdrowie. Bóg, któremu część badanych nadała pierwsze miejsce spośród wartości, według studentów UKW zajął czwarte miejsce a studentów WSHE ósme. Kształtowanie się hierarchii poszczególnych osób jest bardzo zróżnicowane. Przypomnieć warto, że prawie 40% badanych z WSHE na pierwszym miejscu wskazywało na Boga, ale też taka sama grupa wcale nie wybrała tej wartości. W wypadku studentów UKW wartości tej nie wybrało 14,28 % badanych. Dokonując porównania wartości w tabeli 3 stwierdzić można, że jest to najbardziej znacząca różnica pomiędzy badanymi grupami. Znaczenie może mieć tu grupa badanych studentów z WSHE, którą w 50 % stanowili mężczyźni. Natomiast miłość, rodzina i zdrowie to wartości wybierane przez studentów, chociaż, nie zawsze nadawane było im pierwsze miejsce. Dodatkowo studentom zadano pytanie czy znaczenie w ich życiu mają wartości transcendentalne – Bóg, świętość, wiara. Okazało się że dla jednej (1,42%) osoby z UKW i 6 (8,57) osób z WSHE nie mają żadnego znaczenia. Jedna studentka UKW (1,42%) i 11,43% badanych z WSHE podkreśliło, że są ateistami lub w jednym przypadku agnostykiem. 67,14% studentów UKW i 54,29% z WSHE uznało, że Bóg i religia to ważne wartości lecz nie najważniejsze. Natomiast 28,57% studentek UKW uznało, że wskazane wartości są bardzo ważne w ich życiu. Jest to ten procent osób, które wskazały na pierwszym miejscu w ich hierarchii na Boga. Za ważne istotne wartości transcendentalne uznało 20% stu-

dentów z WSHE, co oznacza różnicę w nadaniu im pierwszego miejsca. Różnica dotyczy 17,14% studentów. Jedna osoba z UKW (1,42%) i 4 (5,71%) z WSHE nie udzieliły odpowiedzi.

J. Surzykiewicz przeprowadził badania w których udział wzięło 2576 uczniów i 898 nauczycieli. Najczęściej za „najważniejsze” w życiu wartości młodzież uznaje miłość (38,6%), szczęście rodzinne (29,7%), ludzkie zaufanie i przyjaźń (16,0%). Wartości badanej młodzieży mają charakter tradycyjno-egocentryczny (szczęście rodzinne, miłość) i przystosowawszy (zdobycie zaufania innych ludzi) (J. Surzykiewicz, 2000). Rodzina jest także najważniejsza dla młodzieży badanej przez A. Błasiak (A. Błasiak, 2002). Natomiast pozostały układ wartości jest już inny z uwagi na wartości, którym nadawano rangę. L. A. Dakowicz badając podobnie świat wartości przyszłych nauczycieli stwierdziła, że najbardziej cenione są: bycie dobrym człowiekiem dla innych, wiara w Boga (L. A. Dakowicz, 2006).

Kolejna kwestia poruszana w trakcie badań to cele życiowe badanych studentów. Zastanawiające jest bowiem czy nadanie miejsca poszczególnym wartościom ma związek z wyznaczonym celem życia. Zgromadzone wyniki prezentuje tabela 4.

Tabela 4. Najważniejsze cele życia w opinii badanych studentów*

Cel życia	Uczelnia	
	UKW	WSHE
	N	N
szczęście rodzinne	69	62
realizacja ważnych ideałów moralnych	14	24
zdobycie wykształcenia i pracy dającej satysfakcję	58	50
wygodne życie	18	25
wyjazd za granicę	4	4
inne	7	11

* badani respondenci mieli możliwość dokonania wielokrotnego wyboru

Studenci studiów stacjonarnych mają skonkretyzowane cele, bowiem obejmują one szczęście rodzinne (69 osób) oraz zdobycie wykształcenia i pracy dającej satysfakcję (58). Wygodne życie wybrało 18 badanych, realizację własnych ideałów moralnych 14, a wyjazd za granicę 4 osoby. Natomiast studenci WSHE również cenią sobie życie rodzinne, chociaż nie wszystkie osoby to wyraziły (62 osoby).

²¹ M. Gogacz, *Okruszyny*, Niepokalanów 1993, s. 139.

Zdobycie wykształcenia i pracy dającej satysfakcję podkreśliło 50 osób. Realizacja ważnych ideałów moralnych i wygodne życie jako cel życiowy podało 24 i 25 badanych. Czwooro studentów z WSHE chciałoby wyjechać za granicę.

Otoczający nas świat i nasze codzienne z nim zmagania wymagają od człowieka podejmowania decyzji nie tylko prostych, ale często trudnych i bardzo skomplikowanych. Dokonując wyborów ludzie kierują się różnymi motywami, dlatego zapytano studentów czy kierują się w swoim życiu dobrem. Z przytoczonych w tabeli 5 danych wynika, że studenci UKW, pomimo, że im to nie wychodzi, starają się postępować dobrze (64,29%). W zależności od sytuacji dobrem kieruje się 10 % badanych. Natomiast w każdej sytuacji dobrem kieruje się 25,71% studentów. Przedstawiciele WSHE wykazują większe starania do postępowania zgodnego z prawdą i dobrem w ich życiu bowiem opinię, taką wyraziło 35,72% badanych. Swoje postępowanie uzależniają od aktualnej sytuacji 6 osób (8,57%) a zatem – o jedną osobę mniej niż w grupie studentów UKW. Postępowanie zgodne z prawdą i dobrem nie jest łatwe i mimo chęci czasami nie wychodzi to 55,71% studentom. Warto podkreślić, że w rezultacie 60% badanych osób stara się postępować tylko nie zawsze się im to udaje a 30,71% zawsze postępuje mając na uwadze dobro.

Tabela 5. Kierowanie się dobrem w życiu w opinii studentów

Kieruję się dobrem	UKW		WSHE		Σ	
	N	%	N	%	N	%
tak, zawsze	18	25,71	25	35,72	43	30,71
staram się, ale czasami mi to nie wychodzi	45	64,29	39	55,71	84	60,00
to zależy od sytuacji	7	10,00	6	8,57	13	9,29
Σ	70	100,00	70	100,00	140	100,00

Ojczyzną człowieka jest naród. A zatem Ojczyzna to zespół skutków relacji osobowych ale tylko wówczas, gdy powiązane zostaną poczuciem, nadzieją szczęścia, łączącego się z wyobrażeniami, zawsze wyzwajającymi pozytywne uczucia i doznania piękna (M. Gogacz, 1993). Niestety w przeprowadzonych badaniach najniższe miejsce wśród zbadanej hierarchii wartości otrzymała właśnie Ojczyzna. Z tego względu zapytano studentów, czy są stanie poświęcić swoje życie i zdrowia dla Ojczyzny.

Tabela 6. Poświęcenie zdrowia, życia, majątku dla Ojczyzny

Poświęcenie dla Ojczyzny	UKW		WSHE		Σ	
	N	%	N	%	N	%
Tak	7	10,00	14	20,00	21	15,00
Nie	13	18,57	13	18,57	26	18,57
Nie wiem	50	71,43	41	58,57	91	65,00
Brak odpowiedzi	–	–	2	2,86	2	1,43
Σ	70	100,00	70	100,00	140	100,00

Z przytoczonych w tabeli 6 danych wynika, że 71,43% studentów UKW i 58,57% studentów WSHE nie jest w stanie odpowiedzieć na to pytanie. Ogółem można stwierdzić, że 65% studentów nigdy się nad tym nie zastanawiała i nie potrafi określić swojego stosunku do Ojczyzny. Drugą liczną grupę stanowią studenci, którzy kategorycznie nie poświęcą się dla Ojczyzny. W obydwu uczelniach jest to sama liczba studentów – po trzynastu osobach (18,57%). Najmniejszą grupę stanowią studenci potrafiący poświęcić swoje życie dla kraju – UKW – 10% i WSHE – 20%. Grupa studentów WSHE jest liczniejsza o 10% od grupy badanych z UKW. Taki stosunek do Ojczyzny jest zgodny z nadawaniem jest miejsca wśród innych wartości. Ojczyzna nie jest znaczącą wartością dla badanych, bowiem cenią oni bardziej wartości indywidualne.

Poniżej przedstawione zostaną wypowiedzi studentów UKW uzasadniające wypowiedzi obejmujące poświęcenie dla Ojczyzny: *dobro Ojczyzny jest najważniejsze, tak kocham swój kraj i chcę mu służyć, zawsze będę pamiętać o swoich korzeniach, zawsze się z nią identyfikuję jestem dumna z tego kim jestem.* Natomiast odpowiedzi uzasadniające odpowiedzi negatywne były następujące: *nie czuje specjalnego uczucia do Polski jako mojej Ojczyzny, nie poświęciłbym, nie czuję bliższego związku z Ojczyzną oprócz tego że się w niej urodziłam, Ojczyzna nie zapewnia mi bezpiecznego życia. Dowodem tego są masowe wyjazdy za granicę, dla mnie najważniejsza jest rodzina, nie wyobrażam sobie teraz opuścić swojego dziecka dla dobra Ojczyzny, nic dobrego mnie nie spotkało, nie czuje się patriotką, Ojczyzna nie poświęca się dla mnie, a moje życie i zdrowie jest najważniejsze, zdrowie jest ważniejsze, nie uważam się za patriotkę ponieważ Ojczyzna nie interesuje się i nie dba o swoich obywateli, Ojczyzna nie jest w stanie zapewnić mi bytu, dać mi pracę, nie jestem przywiązana do Ojczyzny, jestem potrzebna rodzinie.* Studenci WSHE (mężczyźni) uzasadnili swoją decyzję obejmującą poświęcenie życia dla kraju następująco: *żyję w niej, uważam się za patriotę, jestem patriotą (2 osoby), taki „głęb” jestem, wiąże to z dobrem rodziny, mogę poświęcić swoje*

życie dla ogółu, jestem żołnierzem Ojczyzna jest dla mnie jak matka, Ojczyzna jest jedną z ważniejszych wartości. Kobiety nie wyraziły swojej pozytywnej opinii na powyższy temat. Natomiast opinia negatywna była uzasadniona przez dwóch mężczyzn: *ludzie nie przejmują się własnym krajem i mało osób zdecydowałoby się na taką decyzję, życie jest dla mnie najcenniejsze* oraz opinie 5 kobiet: *Ojczyzna nie jest dla mnie ważna, ojczyzna to słowo przez małe o, Ojczyzna za wiele mi nie daje, uważam, że nasza ojczyzna nie jest tego warta, mam dla kogo poświęcać zdrowie – dziecko, a nie Ojczyzna. Co ona robi dla nas.* Refleksja, która nasuwa się po tych wypowiedziach jest bardzo smutna, ale w ostatnich latach nastąpiła dewaluacja wartości jaką jest Ojczyzna. Promyk nadziei tkwi w tych osobach, które mają pozytywny stosunek do kraju i są z tego dumni.

Badani studenci nie chcieli poświęcać życia dla Ojczyzny, ale czy poświęcą je dla innych wartości. To zagadnienie zostało przedstawione w kolejnej tabeli 7. Ale w kręgu zainteresowań znalazła się też wartość dla której życie gdyby zaistniała taka sytuacja by poświęcili (tabela 8).

Tabela 7. Poświęcenie życia dla wartości

Poświęcenie życia	UKW		WSHE		Σ	
	N	%	N	%	N	%
Tak	58	82,86	62	88,57	120	85,72
Nie	12	17,14	5	7,14	17	12,14
Brak odpowiedzi	–	–	3	4,29	3	2,14
Σ	70	100,00	70	100,00	140	100,00

Tabela 8. Wartości dla których warto się poświęcić

Wartości	UKW		WSHE		Σ	
	N	%	N	%	N	%
Rodzina	46	65,70	56	80,00	102	72,86
Przyjaciele	11	15,72	5	7,14	16	11,43
Pieniądze	6	8,57	3	4,28	9	6,43
Wiara	5	7,14	1	1,43	6	4,29
Inne, jakie?	2	2,86	2	2,86	4	2,86
Brak odpowiedzi	–	–	3	4,29	3	2,14
Σ	70	100,00	70	100,00	140	100,00

²² L. Witkowski, *Edukacja i humanistyka*, t. II, Warszawa 2007, s. 306.

Zgromadzone w trakcie badań wyniki świadczą o tym, że studenci UKW (82,86%) i WSHE (88,57) jeżeli zaistnieje taka konieczność mogą ponieść ofiarę utraty życia dla rodziny (UKW – 65,7%; WSHE – 80%). Warto zwrócić uwagę, że studenci niestacjonarni, którzy w większości mają już własne rodziny są bardziej zgodni w swojej opinii niż studenci stacjonarni – będący w większości stanu wolnego. Na drugim miejscu studenci poświęcili by swoje życie dla przyjaciół, pieniędzy i wiary.

Zakończenie

Człowiek w każdej chwili swojego życia kieruje się określonymi wartościami. Zaprezentowane badania prowadzą do wniosków, że studenci UKW lepiej niż respondenci z WSHE określają znaczenie pojęcia wartość i hierarchia. Studenci WSHE wykazują ignorancję w zakresie treściowego rozumienia pojęcia wartości i hierarchii. Mimo że mają problemy z wyjaśnieniem, to przyznać należy, że przypisują im istotną rolę w życiu. Proces uznawania i uwewnętrznienia przez młodzież świata wartości jest skomplikowany i zależy od wielu czynników. Miłość, rodzina, zdrowie to trzy najważniejsze wartości dla wszystkich badanych studentów. Badani z WSHE wykazują większe starania do postępowania zgodnego z prawdą i dobrem. Większość studentów stara się postępować dobrze tylko czasem. Taka postawa jest bardzo trudna do zrealizowania. Badani nie poświęcą życia dla Ojczyzny ale jeżeli zostanie zagrożona rodzina to staną w jej obronie bez względu na konsekwencje. Pomędzy studentami UKW i WSHE istnieją nieznaczące różnice w ujmowaniu wartości, stosunku do nich.

Wartości są nieodłączne w egzystencji każdego człowieka. Możemy je odczuwać, interioryzować, realizować czy przeżywać. Wartości wyznaczają nam stosunek do otaczającego nas świata. Ważne jest, jak wartości traktujemy, *jak potrafimy analizować sytuację wartości w świecie, i widzieć skalę tego, jaką krzywdę potrafimy im wyrządzać, manifestując do nich swoje przywiązanie. (...) wartości nie znoszą, tj. obiektywnie nie tolerują przesady, ani nadmiaru; każde uwznioślenie grozi kiczem, każde obnażanie szczytności celu zwiastuje upadek* (L. Witkowski, 2007). Bez indoktrynacji, zmuszania i wymuszania na młodzieży postępowania musimy wspierać ją, starając się aby rozpoznawała świat wartości.

Bibliografia

- Błasiak A. (2002), *Młodzież – świat wartości*, Kraków.
Dakowicz L. A. (2006), *Świat przyszłych nauczycieli*, Białystok.

- Dąbrowski K. (1984), *Funkcje i struktura emocjonalna osobowości*, Lublin.
- Gogacz M. (1993), *Okruszyny*, Niepokalanów.
- Lipiec J. (2001), *Świat wartości*, Kraków.
- Puzynina J. (1992), *Język wartości*, Warszawa.
- Surzykiewicz J. (2000), *Agresja i przemoc w szkole. Uwarunkowania socjoekologiczne*, Warszawa.
- Sztumska B., Sztumski J. (2002), *Człowiek w świecie wartości*, Katowice.
- Ślipko T., *Zarys etyki ogólnej*, Kraków.
- Tischner J. (1984), *Etyka wartości i nadziei*, [w:] Hildebrand D., Kłoczowski J. A., Paściak J. Tischner J., *Wobec wartości*, Poznań.
- Tischner J. (1993), *Myślenie według wartości*, Kraków.
- Witkowski L. (2007), *Edukacja i humanistyka*, t. II, Warszawa.
- Wojtyła K. (1983), *Elementarz etyczny*, Lublin.